

DOI 10.31392/ONP.2786-6890.6(1).2024.20
UDC 159.9

FAIRY TALE AS A PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL TOOL FOR WORKING WITH YOUNG PARENTS

Vladyslava Shvets

Candidate of Psychological Sciences,
Doctoral student of higher education,
Pavlo Tychyna Uman State
Pedagogical University,
28 Sadovaya Str., Uman, Ukraine
<http://orcid.org/0000-0001-7384-2039>
e-mail: vlada90@meta.ua

Abstract. *The article discusses the use of fairy tales in the educational process as a diagnostic tool in the work of a teacher and psychologist. To achieve this goal, a number of tasks were identified: to highlight the possibilities of using fairy tales as a diagnostic, prognostic, educational, and preventive element in interaction with young people and young parents of students; to demonstrate the importance of oral folk art in the system of value formation and project-based education; to actualize the importance of forming strategic thinking in young people. The study was conducted using theoretical, empirical, and general research methods.*

The article analyzes typical mental and behavioral disorders that cause changes in the behavioral interaction of young people. The research of scientists and ethnographers on the importance of fairy tales in the system of personal upbringing is analyzed, which allowed raising the question of a new approach to the interpretation of its content. The analysis of statistical data on suicide cases and the categories of youth access to online psychological assistance platforms, as well as the observation of the influence of metaphor in individual counseling, allowed us to assume that the fairy tale is an important tool for decoding information about the universe, the formation of personality and the transmission of the Bible's commandments. The existential searches of the fairy tale's characters are the personification of the formation of a personality throughout his or her life. The fairy tale "The Mitten" is a vivid example of demonstrating human development during ontogeny, his attempts to preserve relevant spiritual, moral, and worldview positions.

The conclusions summarize the importance of fairy tales as a tool that provides an opportunity to create a metaphor for one's own life. A fairy tale reduces the distress of separation, minimizes the influence of destructive thoughts, improves the process of returning to social interaction, enhances the ability to resume social activity through known actions, restores trust in parents and others, and strengthens the importance of cohesion. The active combination of fairy tales and sensory integration can have a diagnostic, corrective, educational, and uplifting effect on the individual.

Key words: *fairy tale, diagnosis, education, youth, strategy, alternative, history, pedagogy.*

DOI 10.31392/ONP.2786-6890.6(1).2024.20

УДК 159.9

КАЗКА ЯК ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПРИ РОБОТІ З МОЛОДИМИ БАТЬКАМИ

Швець В. В.

кандидат психологічних наук,
здобувач вищої освіти
ступеня доктора наук,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
вул. Садова, 28, Умань, Україна
<http://orcid.org/0000-0001-7384-2039>
e-mail: vlada90@meta.ua

Анотація. У статті розкрито питання використання казки в навчально-виховному процесі як діагностичного інструментарію у роботі педагога та психолога. Для досягнення поставленої мети було визначено ряд завдань: висвітлення можливостей використання казки як діагностичного, прогностичного, виховного, профілактичного елементу у взаємодії з молоддю, молодими батьками учнів; продемонструвати важливість усної народної творчості у системі формування цінностей та проєктивного виховання; актуалізувати важливість формування стратегічного мислення у молоді. Дослідження було проведено з використанням методів теоретичного, емпіричного дослідження та загальних методів наукового дослідження.

У статті здійснено аналіз типових психічних та поведінкових розладів, які стають причиною змін у поведінковій взаємодії молоді. Проаналізовано дослідження вчених та етнографів щодо важливості казки у системі виховання особистості, що дозволило порушувати питання про новий підхід до тлумачення її змісту. Аналіз статистичних даних щодо випадків суїциду та категорій звернення молоді на онлайн платформи психологічної допомоги, спостереження за впливом метафори в індивідуальному консультуванні, дозволили зробити припущення, що казка є важливим інструментом декодування інформації про світобудову, становлення особистості та передачу заповідей Біблії. Екзистенційні пошуки героїв казки є уособленням становлення особистості впродовж її життя. Казка «Рукавичка» є яскравим прикладом демонстрації розвитку людини впродовж онтогенезу, її спроби зберегти актуальні духовні, моральні та світоглядні позиції.

У висновках узагальнено важливість казки як інструменту, що казка зменшує дистрес розлуки, покращує процес повернення до соціальної взаємодії. Активне поєднання казки та сенсорної інтеграції здатне здійснити діагностичний, корекційний, просвітницький, виховний вплив на особистість.

Ключові слова: казка, діагностика, виховання, молодь, стратегія, альтернатива, історія, педагогіка.

Вступ та сучасний стан проблеми дослідження. Казку розглядають як небезлицю, що має філософське, моральне та виховне навантаження. З казками пов'язано багато приказок, зокрема: скоро казка мовиться, та не скоро діло робиться; казка вчить, як на світі жити; казку прочитав, на крилах політав; казки маленькі, та розуму в них багато; казка-вигадка, та в ній щось важливе зрозумій. Дослідники вивчали етимологію казок, психологізм, особливості мовного багатства, виховну складову та інші аспекти. Питанням дослідження казок присвятили свої розвідки науковці, етнографи, фольклористи (Л. Баранович, І. Березовський, М. Гиряк, В. Давидюк, Л. Дунаєвська, О. Кольберг, В. Кордун, М. Мушинка, М. Новикова, А. Радиви-

ловський, Б. Соколовський, О. Таланчук, Н. Фраєм, І. Франко, І. Халант, М. Чумарна, Ю. Шилов та інші), науковці (Ю. Алімова, О. Бреусенко-Кузнецов, М. Заброцький, О. Мартиненко, Г. Мікляєва, В. Солодухов, Л. Терлецька, Р. Ткач) (Василевська [4, с. 25]), психологи (Х. Дикман, З. Фрейд, Е. Фромм, М.-Л. Фон Франц, К. Юнг та ін.).

Аналіз результатів досліджень вчених [2-4; 6-17; 20-27] показав, що казку слід розглядати як комплексний елемент у системі виховного процесу та формування світогляду дитини в онтогенезі. Варто зауважити, що казка – це форма першої відтермінованої зустрічі дитини з реальним світом. Засобами казки формується світоглядна позиція дитини та передаються основні засади релігії, світобачення та взаємодії. Інакше сказання, що властиве казці, робить її мову прихованою та змістовною.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження – підкреслити важливість казки як елемента навчально-виховного процесу. **Завдання:** висвітлити психологічний аспект можливості використання казки як діагностичного, прогностичного, виховного, профілактичного елемента у взаємодії з молоддю, молодими батьками учнів; продемонструвати важливість усної народної творчості у системі формування цінностей та проєктивного виховання; повернути вектор виховання від використання методологій до формування стратегічного мислення у молоді.

Методи дослідження. Дослідження було проведено з використанням методів теоретичного, емпіричного дослідження та загальних методів наукового дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. У грудні 2023 року педагоги зіштовхнулися з черговими проявами агресивної та деструктивної поведінки серед здобувачів освіти 5-9 класів. Булінг, цькування, вживання нецензурної лексики та здійснення саморуйнівної поведінки призвело до підняття хвилі обурення не лише серед здобувачів освіти, а й серед батьків та освітян. За місяць співпраці з закладами освіти, в рамках діяльності Центру ветеранського розвитку факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, психолог провів 7 зустрічей з батьками та педагогами (92 особи) та 33 індивідуальні консультації, загальною чисельністю охоплення у 125 осіб. Динаміка взаємодії мала вищий показник при використанні метафоричного матеріалу, ігрових форм, використання елементів казки.

Прояв агресії чи аутоагресії є типовою реакцією молоді під кінець року, про що свідчать статистичні та аналітичні показники. Аналіз індивідуальних звернень з ОППД показав, що 50,36% (281 особа) запитів від клієнтів 14-37 років стосуються теми горювання, суїцидальних намірів, психосоматики. Збільшення звернень даного типу відбувається в лютому, вересні, листопаді-грудні (Таблиця 1).

Згідно з даними експертів Міністерства охорони здоров'я України поширеними психічними розладами українців є пригнічений настрій (5008 осіб); порушення пам'яті (2968 осіб); гостра реакція на стрес 2236 осіб; відчуття дратівливості, злість (2281 особа). Фахівці охорони здоров'я за січень – серпень 2023 року надали послуг психологів за пакетом Програми медичних гарантій (ПМГ) для 52 тисяч українців.

Таким чином, питання агресії ускладненої взаємодії носить не локальний характер, а є індикатором національного рівня. Звернення педагогів до моралізації, актуалізації знань про покарання за вчинення наруги над іншими учасниками процесу не дає очікуваного результату, та додатково посилює емоційну напругу в колективі, що впливає на показник успішності та ускладнює щоденну комунікацію.

Під час першої зустрічі з батьками було прийнято рішення надати для дітей техніки сенсорної інтеграції та розслаблення, створити нові правила взаємодії

в колективі, запропонувати індивідуальні консультації для кожного члена родини агресора, провести повторні батьківські збори за участю дітей та батьків класу.

Таблиця 1

**Кількість померлих від навмисного самоушкодження
за статтю та віком в Україні за 2020-2021 роки [19]**

	2020			2021		
	Всього	1	2	Всього	1	2
Всього	6 103	4 980	1 123	5 914	4 835	1 079
у т.ч. у віці, років:						
0	–	–	–	–	–	–
1-4	–	–	–	–	–	–
5-9	1	–	1	1	1	–
10-14	23	15	8	25	15	10
15-19	140	98	42	139	108	31
20-24	230	205	25	255	213	42
25-29	409	362	47	356	310	46
30-34	517	448	69	496	432	64
35-39	553	481	72	559	484	75
40-44	580	511	69	524	448	76
45-49	532	444	88	529	457	72
50-54	549	469	80	491	412	79
55-59	532	436	96	500	431	69
60-64	534	427	107	501	412	89
65-69	452	368	84	421	332	89
70-74	301	226	75	360	283	77
75-79	272	195	77	273	187	86
80-84	328	211	117	327	219	108
85 і старше	149	83	66	157	91	66
вік не вказано	1	1	–	–	–	–

Спостереження за батьками та дітьми під час другої зустрічі показало ієрархію взаємодії між учасниками процесу, що визначає місце кожного у виникненні конфлікту.

Для підтвердження припущення та спроби вирішення конфлікту була використана казка «Рукавичка». Розглянемо її з позиції, близької до розвідок М. Чумарної та О. Василевської. У публікації [4] О. Василевська озвучує блоки роботи з дітьми засобами казкотерапії, зокрема «блок психологічної діагностики – реалізує функцію збору матеріалу про ускладнення або потреби розвитку й самовираження, блок психолого-педагогічної корекції – спрямований на збагачення спектра позитивних способів взаємодії, представлених у казковій формі (створення казкового контексту й подорож по Казковій країні, розв'язання казкових завдань); блок соціально-психологічної адаптації – служить для закріплення нових форм позитивної поведінки й взаємодії, адаптації до умов життя у соціумі; блок творчого самовираження – реалізує завдання розвитку творчих проявів у повсякденному житті, посилення спонтанності й сепарації від умов тренінгового процесу; блок роботи з батьками, членами родини й соціальним оточенням – виконує завдання позитивної асиміляції дитини у звичне соціальне середовище (навчання батьків доступним формам роботи з казкою, використання казок як коректного способу розв'язання внутрішньосімейних проблем)» [4, с. 28-29].

Ці блоки при проведенні батьківських зборів дають багато наочного матеріалу (Таблиця 2).

Таблиця 2.

Аналіз блоків казкотерапії

Блок	Вплив
<i>Блок психологічної діагностики</i>	Визначення часу прибуття батьків та учнів до класу, ступінь запізнення, вибір ролей, прояв тілесної напруги в учасників, розміщення в просторі класу (вибір місця), вибір ролей для себе, асоціація однокласників з іншими рольовими позиціями, якість вербальної, невербальної, тілесної взаємодії під час зборів, здатність до саморефлексії
<i>Блок психолого-педагогічної корекції</i>	Розширення знань про героїв казки, чарівні періоди та взаємодію між кожним елементом; порівняння учасників процесу з героями казки та пошук нових форм вираження у поведінці кожного учасника
<i>Блок соціально-психологічної адаптації</i>	Актуалізація питання взаємодії в колективі та у казковій історії, звернення уваги на головну цінність, яку несе казка, її мораль та символізм, які мають прояви і у житті дітей та їхніх родин.
<i>Блок творчого самовираження</i>	Пошук нових форм взаємодії на прикладі програвання елементів сюжетної лінії, залучення до гри батьків та інших членів колективу.
<i>Блок роботи з батьками, членами родини й соціальним оточенням</i>	Актуалізація питання наслідування дітьми актуальних цінностей батьків, несвідомий спосіб отримання бажаної підтримки/визнання/любові; визначення головних страхів батьків та їх трансляція на поведінку дітей, актуалізація питання про пошук батьками власних способів розвитку та відновлення родинних історій, казок дитинства, взаємодії.

Казка у доступній формі дозволяє спеціалісту діагностувати та акцентувати батьків на можливі порушення у розвитку дитини, зокрема **розлади нейророзвитку** (інтелектуальні порушення,) **комунікаційні розлади** (315.32 (F 80.2), 315.39 (F 80.2)), **розлад спектру аутизму** (299.00 (F84.0), **розлад дефіциту уваги/гіперактивності** (314.01 (F90.2), 314.00 (F90.0), 314.01 (F90.1)), **специфічний розлад навчання** (315.00 (F81.0), 315.2 (F81.81), 315.1 (F81.2)), **рухові розлади** (315.4 (F82), 307.3 (F98.4), **інші розлади нейророзвитку; обсесивно-компульсивний розлад та пов'язані з ним розлади** (300.3 (F42.2), 300.7 (F45.22), 312.39 (F63.3), 698.4 (F42.4); **розлади, пов'язані зі стресом і травмою** (313.89 (F94.1), 313.89 (F94.2), 309.81 (F43.10), 308.3 (F43.0), 309.9 (F43.9); **розлади із соматичною симптоматикою та пов'язані з ними розлади** (300.82 (F45.1), 300.7 (F45.21), (F44.4). Діагностика стану дитини за допомогою казки дозволяє максимально наблизити психоемоційний стан дитини до звичного для неї стану та мінімізувати зовнішній вплив психолога чи педагога.

Психолого-педагогічна корекція впливає на соціально-психологічну адаптацію дитини та батьків шляхом ретроспективного підходу до власної життєвої історії. Розглянемо символізм життєвого шляху героя казки «Рукавичка» (див. табл. 3).

Таким чином, казка демонструє життєвий шлях людини. Демонструємо періодизацію вікового розвитку (за Л. Виготським та Д. Ельконіним) в таблиці 4.

Таблиця 3.

Життєвий шлях героя казки «Рукавичка»

Дід [18]	Символ переродження, життєвої мудрості. Дід – це вища ступінь усвідомленості та соціального захисту. Дідом називали Дідуха – символ захисту оселі, який виготовляли всією родиною. Дід, що йде стежкою до оселі – символ людини, що повертається до джерела свого життя, готується до преродження та зберігає вогнище досвіду – родинний вогонь.
Ліс	Символ довголіття, природи, гармонії та єдності. Ліс – це наслідок тривалої взаємодії часу та життя, єдності фауни та флори.
Собачка	Міфічний першопредок, вірний сторож, друг, захисник, символ захисту, безстрашся.
Рукавичка	Для народів Прибалтики рукавичка була валютою та сакральним елементом одягу, який супроводжував людину протягом життя. На рукавичках вив'язували візерунки, які зображали життєвий шлях людини. У випадку казки «Рукавичка» – це символ життєвого шляху людини від народження до смерті.
Мишка-шкряботушка	Символ єдності між світом живих та мертвих, символ бідності, душі предків. Мишка попереджала живих про небезпеку шкряботінням та захищала праведні душі.
Жабка-скрекотушка	Символ підвищеної самооцінки, вихвалання, скупості та розсудливості.
Зайчик-побігачик	Символ плодючості, щасливого випадку, швидкості, вміння до пристосування.
Лисичка-сестичка	Символ багатства, саморозвитку, сміливості, мудрості, вміння здобувати бажане задля виживання.
Вовчик-братик	Символ свободи, самостійності, відданості партнерші та мудрості у вихованні дітей, символ боротьби до перемоги.
Кабан-іклан	Символ мужності, витривалості, влади, досягнення цілей, міцного здоров'я, успіху
Ведмідь-набрідь [5]	Символ люті, захисту вітчизни, поєднує чоловіче та жіноче начало та символізує відродження – нове життя.

Таблиця 4.

**Періодизація вікового розвитку
за Л. Виготським та Д. Ельконіним [1, с. 18]**

Мишка (0-7 р.)	Пренатальний-дошкільний вік
Жабка (7-14 р.)	Дошкільний – середній шкільний вік (підлітковий)
Зайчик (14-21 р.)	Старший шкільний вік (рання юність) – рання дорослість
Лисичка (21-28 р.)	Рання дорослість
Вовчик (28-35 р.)	Рання дорослість
Кабан (35-42 р.)	Рання дорослість
Ведмідь (42-49 р.)	Зріла старість
Собачка (49-56 р.)	Старість
Дід (56-63 р.).	Старість

Циклічність образу діда та собачки в казці демонструє регресивний та перспективний підхід: аби людина могла переродитися і отримати нове життя, отримати

Господню благодать, вона мала пройти всі етапи дорослішання: від маленької істоти, яка залежить від зовнішнього світу, до мудрого і сильного захисника, аби шлях життя привів до рідного дому та дозволив вірності чи дружбі вести людину її шляхом.

Оскільки казкарями на теренах України були діди, то саме через казку вони мали змогу здійснювати виховання дітей, насаджуючи принципи моралі та духовності. Проведення паралелей з живими істотами, актуалізація їхніх характеристик демонструє всі етапи становлення особистості: від звіра до духовної істоти, яка об'єднує у своєму життєвому шляху всі елементи життя у лісі світу.

Аналіз етимології, мовних аспектів, психологізму казки посилює її значення, проте важливим є декодування не окремих символів чи елементів – а перспективного виховного впливу. Таким чином, казка «Рукавичка» стає праобразом біблійних заповідей та духовних засад виховання дитини. Після аналізу героїв та життєвого шляху кожного учасника доцільним є актуалізація запитання про ролі, які кожен учасник обрав: чи змінилася система цінностей та розуміння власної поведінки, яких навиків бракує учням, чого б вони прагнули навчитися у своєму житті чи рукавичці-класі. Подібний підхід дозволяє актуалізувати роботу з батьками, оцінити їхню систему взаємодії з дитиною та у родині, потребу, їхню роль у житті.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Казка як феномен слов'янської культури – це унікальний підхід до трактування дітям складних заповідей Святого Письма у простій формі. Творення казки – це самобутня властивість народної педагогіки, як міфи у Давній Греції, які дозволяють передати сакральне, подекуди заборонене знання у закодованому форматі. З плином часу, дитина здатна декодувати отриману інформацію та передати її власним дітям, що зберігає шанс на збереження ментального здоров'я та давніх настанов, записаних мудрецами та проповідниками за часів до нашої ери.

Казка зменшує дистрес розлуки, знижує мінімізацію впливу деструктивних думок, покращує процес повернення до соціальної взаємодії, посилює спроможність активізувати активність через відомі дії, відновлює довіру до батьків та оточення, посилює значення згуртованості. Казка створює метафору власного життя, стає опорою у відновленні пошуку призначення особистості та пошуку власних ресурсів для травматичного зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аханова А. В. Вікова психологія в схемах та таблицях. Методичний посібник. Львів : ЛПК, 2019. 76 с.
2. Березовський І. П. Українські народні казки про тварин. Київ : Наукова думка, 1979. С. 9-44.
3. Бріцина О. Ю. До питання про визначення сюжетних типів у казках східних слов'ян. *Народна творчість та етнографія*. 1981. № 5. С. 52-57.
4. Василевська О., Дворніченко Л. Казкотерапія як засіб психологічної роботи з різними віковими категоріями. *Вісник Львівського університету. «Психологічні науки»*. 2020. № 6. С. 24-31.
5. Ведмідь. Новий акрополь : веб сайт. 2024. UR: <http://surl.li/oxwnn>
6. Давидюк В. Первісна міфологія українського фольклору. Луцьк : Вежа, 1997. 296 с.
7. Дунаєвська Л. Ф. Українська народна проза (легенда, казка). Еволюція епічних традицій. Київ : Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 1997. 447 с.
8. Дунаєвська Л. Ф., Таланчук О. М. Про типологію російської та української народної казки : (Традиційні формули). *Братнє єднання літератур народів СРСР*. Київ, 1982. С. 91-98.

9. Дунаєвська Л. Ф., Таланчук О. М. Функція типологічних ініціальних і фінальних формул російських та українських чарівно-фантастичних казок. *Вісник Київ. ун-ту. Літературознавство*. «Мовознавство». 1983. № 25. С. 92-98.
10. Жайворонок В. Знаки української етнокультури : Словник-довідник. Київ : Довіра, 2006. 703 с.
11. Карпенко С. Проблематика досліджень української народної казки у вимірі слов'янських культур. *Інтерпретація фольклорного тексту*. 2013. С. 61-69.
12. Крохмальний Р. Метаморфоза і текст : монографія. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2005. 424 с.
13. Крохмальний Р. Просторово-часовий континуум кумулятивної казки (до проблеми когерентності художнього образу). *Міфологія і Фольклор*. 2011. № 3-4. С. 20-28.
14. Мушкетик Л. Г. Славістична фольклористика в Угорщині. Київ, 1992. С. 42-43.
15. Новикова М. Прасвіт українських замовлянь / упоряд. М. Москаленко. Київ : Дніпро, 1993. 309 с.
16. Приказка про казку : веб сайт. UR: <https://dovidka.biz.ua/prisliv-ya-pro-kazku>
17. Прокопова О. П. Методика вивчення української казки з опорою на розкриття її космогонічного походження : дис. канд. пед. Наук : 13.00.02 / АПН України ; Інститут педагогіки. Київ, 2007. 181 с.
18. Солом'яний Дідух – символ Різдва в Україні : етнохата. Веб сайт. URL: <http://surl.li/inwe>
19. Статистика самогубств в Україні : веб сайт. 2023. URL: <http://surl.li/ohprz>
20. Українські народні казки (Скарбниця світової казки) / упоряд., передм. та адаптація текстів Л. Дунаєвської. Київ : Веселка, 1992. 415 с.
21. Українські народні казки / упоряд. : О. Яремійчук. Київ : Веселка, 1989. 412 с.
22. Фрай Н. Великий код : Біблія і література / переклад з англійської І. Старовойт. Львів : Літопис, 2010. 362 с.
23. Франко І. Зібрання творів у 50 томах. Т. 20. Збірка казок «Коли ще звірі говорили». Київ : Наукова думка, 1979.
24. Франко І. Зібрання творів у 50 томах. Т. 28 : «Тополя» Т. Шевченка. Київ : Наукова думка, 1980. С. 73-88.
25. Хланта І. В. Мотив шукання правди в казках східних слов'ян. *Народна творчість та етнографія*. 1973. № 3. С. 37-41.
26. Чумарна М. З початку світу. Україна в символах. Львів : Сполом, 2005. 288 с.
27. Шилов Ю. Брама безсмертя. Український світ. 1994. 384 с.

REFERENCES:

1. Akhanova, A. V. (2019). *Vikova psykholohiia v skhemakh ta tablytsiakh* [Age psychology in diagrams and tables]. *Metodychnyi posibnyk*. Lviv : LPK [in Ukrainian].
2. Berezovskyi, I. P. (1979). *Ukrainski narodni kazky pro tvaryn*. [Ukrainian folk tales about animals]. Kyiv : Naukova dumka [in Ukrainian].
3. Britsyna, O. Iu. (1981). *Do pytannia pro vyznachennia siuzhetnykh typiv u kazkakh skhidnykh slovian* [To the question of defining plot types in the tales of the Eastern Slavs]. *Narodna tvorchist ta etnografia – Folk art and ethnography*, 5, 52-57 [in Ukrainian].
4. Vasylevska, O., Dvornichenko, L. (2020). *Kazkoterapiia yak zasib psykholohichnoi roboty z riznymy vikovymy katehoriiami* [Fairy tale therapy as a means of psychological work with different age groups]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. «Psykholohichni nauky» – Bulletin of Lviv University. “Psychological Sciences”*, 6, 24-31 [in Ukrainian].
5. Vedmid. *Novyi akropol* [Bear. New Acropolis]. Retrieved from: <http://surl.li/oxwnn> [in Ukrainian].
6. Davydiuk, V. (1997). *Pervisna mifolohiia ukrainskoho folklore* [Primitive mythology of Ukrainian folklore]. Luts'k : Vezha [in Ukrainian].

7. Dunaievska, L. F. (1997). Ukrainska narodna proza (lehenda, kazka). [Ukrainian folk prose (legend, fairy tale)]. *Evoliutsiia epichnykh tradytsii – Evolution of epic traditions*. Kyiv : Kyivskiy nats. un-t im. Tarasa Shevchenka [in Ukrainian].
8. Dunaievska, L. F., Talanchuk, O. M. (1982). Pro typolohiiu rosiiskoi ta ukrainskoi narodnoi kazky : (Tradytsiini formuly) [On the typology of Russian and Ukrainian folk tales : (Traditional formulas)]. *Bratnie yednannia literatur narodiv SRSR – Fraternal unity of the literatures of the peoples of the USSR*. Kyiv, 91-98 [in Ukrainian].
9. Dunaievska, L. F., Talanchuk, O. M. (1983). Funktsiia typolohichnykh initsialnykh i finalnykh formul rosiiskyykh ta ukrainskykh charivno-fantastychnykh kazok [The function of typological initial and final formulas of Russian and Ukrainian magic and fantasy fairy tales]. *Visnyk Kyivskogo universytetu. Literaturoznavstvo. «Movoznnavstvo» – Bulletin of Kyiv University. “Literary studies”. “Linguistics”, 25, 92-98* [in Ukrainian].
10. Zhaivoronok, V. (2006). Znaky ukrainskoi etnokultury : [Signs of Ukrainian ethnoculture : Dictionary and reference book]. *Slovyk-dovidnyk*. Kyiv : Dovira [in Ukrainian].
11. Karpenko, S. (2013). Problematyka doslidzhen ukrainskoi narodnoi kazky u vymiri slovianskykh kultur [Problems of Research on Ukrainian Folk Tales in the Dimension of Slavic Cultures]. *Interpretatsiia folklornoho tekstu – Interpretation of folklore text, 61-69* [in Ukrainian].
12. Krokhmalnyi, R. (2005). Metamorfoza i tekst [Metamorphosis and Text] : *ownership*. Lviv : Vydavnychiy tsentr LNU imeni Ivana Franka [in Ukrainian].
13. Krokhmalnyi, R. (2011). Prostorovo-chasovyi kontynuum kumuliatyvnoi kazky (do problemy koherentnosti khudozhnogo obrazu) [The space-time continuum of the cumulative fairy tale (to the problem of coherence of the artistic image)]. *Mifolohiia i Folklor – Mythology and Folklore, 3-4, 20-28* [in Ukrainian].
14. Mushketyk, L. H. (1992). Slavistychna folklorstyka v Uhorshchyni [Slavic folklore studies in Hungary]. Kyiv [in Ukrainian].
15. Novykova, M. (1993). Prasvit ukrainskykh zamovlian [Prasvit Ukrainski zakazania]. M. Moskalenko (Ed.). Kyiv : Dnipro [in Ukrainian].
16. Prykazka pro kazku [The proverbial fairy tale]. Retrieved from: <https://dovidka.biz.ua/prisliv-ya-pro-kazku> [in Ukrainian].
17. Prokopova, O. P. (2007). Metodyka vyvchennia ukrainskoi kazky z oporoiu na rozkryttia yii kosmohonichnogo pokhodzhennia [Methodology of studying Ukrainian fairy tales based on the disclosure of its cosmogonic origin]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
18. Solomiany Didukh – symvol Rizdva v Ukraini [Solomiany Didukh – a symbol of Christmas in Ukraine] : etnoxata. Website. Retrieved from: <http://surl.li/inwe> [in Ukrainian].
19. Statystyka samohubstv v Ukraini [Suicide statistics in Ukraine] (2023). Retrieved from: <http://surl.li/ohprz> [in Ukrainian].
20. Ukrainski narodni kazky. (1992). (Skarbnytsia svitovoi kazky) [Ukrainian Folk Tales (Treasury of World Fairy Tales)]. L. Dunaievska (Ed). Kyiv : Veselka [in Ukrainian].
21. Ukrainski narodni kazky. (1989). [Ukrainian Folk Tales]. O. Yaremiichuk (Ed). Kyiv : Veselka [in Ukrainian].
22. Frai, N. (2010). Velykyi kod : Bibliia i literature [The Great Code : The Bible and Literature]. Pereklad z anhliiskoi I. Starovoi. Lviv : Litopys [in Ukrainian].
23. Franko, I. (1980). Zibrannia tvoriv u v 50 tomakh. T. 28 : «Topolia» T. Shevchenka [“Poplar” by Taras Shevchenko]. Kyiv : Naukova dumka, 73-88 [in Ukrainian].
24. Franko, I. (1979). Zibrannia tvoriv u 50 tomakh. T. 20. Zbirka kazok «Koly shche zviri hovoryly» [When the beasts still spoke]. Kyiv : Naukova dumka [in Ukrainian].
25. Khlanta, I. V. (1973). Motyv shukannia pravdy v kazkakh skhidnykh slovian [The motive of searching for truth in the tales of the Eastern Slavs]. *Narodna tvorchist ta etnografia – Folk art and ethnography, 3, 37-41* [in Ukrainian].
26. Chumarna, M. (2005). Z pochatku svitu. Ukraina v symvolakh [From the beginning of the world]. *Ukraine in symbols – Ukraine in symbols*. Lviv : Spolom [in Ukrainian].
27. Shylov, Yu. (1994). Brama bezsmertia [The Gates of Immortality]. *Ukrainskyi svit* [in Ukrainian].